

SYNVÄRLDEN

Nr 3 2022

Tidskrift för fakta, debatt och utveckling kring synskaderehabilitering

Från Nordiska Synkongressen, sid 10

Aktuell forskningssammanställning, sid 5

FFS tillgängliggörs, sid 23

Ges ut i samarbete mellan Synskadades Riksförbund – SRF, Föreningen För Synrehabilitering – FFS och Specialpedagogiska Skolmyndigheten, Resurscenter syn.

Redaktion:

Jan Wiklund, tel 0734-201 603
Cecilia Ekstrand (ansv.utg)
tel 08-39 91 19

Postadress:

Nya Synvärlden
SRF, 122 88 Enskede

e-post:

nyasyn@srf.nu

2022 kommer Nya Synvärlden ut med fyra nummer

Manusstopp 2022 (prel):

1/2022: 1 mars

2/2022: 1 juni

3/2022: 1 oktober

4/2022: 1 december

Tidningen kommer ut på svartskrift och läsbar pdf.

Adressändringar och nya prenumerationer anmäls till kansli@ffss.se.

Skicka gärna ditt bidrag – artikel eller annons – till tidningen på epost. Redaktionen förbehåller sig rätten att korta ner och redigera insänt material. Annonser går givetvis in obeskurna. Artiklarna läggs dock oftast in oredigerat och författaren ansvarar själv för innehållet.

OBS att digitalbilder kräver hög upplösning. Ställ in högupplöst läge på mobilen! Och skicka bilder separat, alltså inte inkopierade i ett worddokument.

Redaktionen skickar ett varmt tack till alla som medverkat med material i detta nummer!
ISSN 1401-4742

Innehåll

Inledning	3
Landet runt	
Mer teknik och infotjänster från NKCDDB	4
Systematisk forskningssammanställning om delaktighet och lärande från SPSM	5
Även åttapunkts punktskrift ska anpassas digitalt	7
Örebro Syncentrals barnnyheter från pandan Babo	8
Nytt vårdprogram för Ushers syndrom	9
Nordiska Synpedagogikkongressen	10
Social interaktion och finska syntester	11
Vad tyckte du om morten Bonde?	13
Inbyggda tillgänglighetsfunktioner i moderna datorer	14
Funktioner på iPad	15
Att testa synen för att inte börja i fel ända	16
Föräldrars syn på blind elevs skolgång	18
Vision and driving – självklart ämne vid framtidens kongresser ..	20
Synpedagogikkongressens bakgrund	22
FFS-nytt	
FFS tillgängliggörs	23
FFS-program om barns lärande	23

FFS — Föreningen För Synrehabilitering

Ordförande:
Cecilia Ekstrand, tel 08-39 91 19

E-post: kansli@ffss.se

Webbsida: www.ffss.se

Kom ihåg att betala in medlemsavgiften!

För att bli medlem gå in på www.ffss.se och länken "bli medlem!". Fyll i formuläret så kommer en faktura på medlemsavgiften 250:- Organisationsnummer 85 72 05 – 8199

Återgång till det nya normala

Förra årets ledare från myndigheten handlade mycket om den situation som pandemin försatte oss i. Vi gav så gott stöd som gick till förskolor och skolor via digitala möten på distans. Vi kunde inte genomföra specialpedagogiska utredningar utan höll kontakt med våra förskolor/skolor via digitala format och gav fördjupad rådgivning under väntetiden. Vårt utbildningsutbud omsattes till ett digitalt format av mera tillfällig karaktär för att snabbt kunna erbjuda förskolor och skolor metodiskt stöd i hur de skulle göra anpassningar för sina barn och elever. Samtidigt som vi anpassade vårt stöd har vi kunnat se att en mängd samhällsfunktioner har omvandlats till ett mer digitalt format. Digitalisering som begrepp och utvecklingspotential genomsyrar nu de flesta verksamheter. På grund av pandemin blev den i allra högsta grad reell och påtaglig då vi tjänstemän arbetade från vårt "hemmakontor" och genomförde alla möten digitalt.

Efter en begränsning av möjligheterna att genomföra specialpedagogiska utredningar under slutet av höstterminen 2021 och början av 2022 satte vi igång i raketfart i början av februari. Ingen tid fick gå förlorad och specialpedagogiska utredningar hade första prioritet. Schemat blev komprimerat och ibland nära bristningsgränsen. Alla inblandade jobbade på allt vad

de kunde för att genomföra så många utredningar som möjligt med god kvalitet.

Inför sommaren hade vi lagt en plan för höstens specialpedagogiska utredningar och därmed hade vi hämtat in den fördröjda handläggningstiden. Alla medarbetare gör ett stort arbete för att handläggningstiderna ska bli så korta som möjligt.

Det har legat ett stort fokus vid revidering av processen av utredningar inom avdelningen och beslut om denna process kommer att tas senare i år. Vi har skrivit en manual för utredningsprocessen och målsättningen är att avdelningen har en gemensam struktur för hur vi skriver resultat och rekommendationer till skolor. I samband med att utredningen presenteras för vårdnadshavare och skolans personal ska vi också göra en anpassad rapport där barnet eller eleven kan ta del av utredningen på sina egna villkor och utifrån sina egna förutsättningar. Det är ett uppskattat inslag både av barnet eller eleven och vårdnadshavare. Vi har startat ytterligare ett utvecklingsarbete för att lyssna in barnets eller elevens upplevelse av utredningen och hur den kan påverka lärmiljön och undervisningen.

I april fick vi ett tillägg till instruktionen för myndigheten från utbildningsdepartementet. Tidigare fanns inte punktskrift

nämnt överhuvudtaget och Resurscenter syn gjorde i slutet av 2020 en skrivning om punktskriftens betydelse för elever med blindhet. Den skickades till departementet för beredning. I mars kontaktades jag av en departementssekreterare som beredde en skrivning inför beslut. Uppdraget skulle vara kärnfullt, formuleras i en mening och fort skulle det gå. En grupp av medarbetare och jag samlades för att skriva förslag. Det var inte enkelt och efter en del huvudbry skickades ett förslag in. Beslutet fattades och uppdraget formulerades på följande sätt:

"13 a § Myndigheten ska tillhandahålla utbildning i punktskrift för barn och elever med svår synnedsättning eller blindhet".

Förordning (2022:213). Vi är glada för att uppdraget om punktskrift nu är säkrat.

Det var en intressant erfarenhet att vara med om hur uppdrag skrivs i instruktionen för en myndighet. Nu är det upp till oss att tolka skrivningen. Det står ingenting om att myndigheten

Redaktion

Catharina Henriksson, FFS
Annika Södergren, SPSM
Henrik Götesson, SRF
Anne Granath, syncentralerna
Jan Wiklund, redaktör

Mer teknik och infotjänster för NKADB

Ny avtalsperiod för Nationellt kunskapscenter för dövblindfrågor 2023-2028

Under juni tecknade Soci- alstyrelsen ett nytt avtal med Nationellt kunskapscenter för dövblindfrågor. Det innebär att uppdraget som nationell aktör med ansvar inom området dövblindhet kommer att fortsätta ytterligare sex år, till och med 2028.

Det nya avtalet har i stor utsträckning samma innehåll som tidigare, men kommer att omfatta sex verksamhetsområden:

- ge expertstöd till regionerna i deras arbete med att organisera stödet till personer med

dövblindhet och även till andra ansvariga huvudmän

- samla, utveckla och sprida information om dövblindhet
- verka för systematisk metodutveckling inom dövblindområdet
- stödja målgruppen i framtagandet av kurser och utbildningar på dövblindområdet
- identifiera och främja användningen av teknik och tjänster inom information och kommunikation för personer med dövblindhet
- upprätta samarbetsformer för fördjupad brukarsamverkan inom dövblindområdet och beakta brukarmedverkan i alla

delar av uppdraget.

Det nya avtalet lyfter fram teknik och tjänster för information och kommunikation ytterligare. Det är ett område som utvecklats väldigt snabbt för alla under pandemin och det är viktigt att personer med dövblindhet har möjlighet att följa med i den digitala utvecklingen. Avtalet från 2023 är också tydligare kring betydelsen av brukarsamverkan i alla delar av uppdraget, men det är något vi konsekvent har jobbat för att utveckla även tidigare.

Lena Göransson,
Verksamhetschef

har ett ansvar för att ge barn och elever undervisning i punktskrift och det är naturligtvis fortsatt skolornas ansvar. Vi ska som tidigare ge skolorna stöd i hur de metodiskt kan lägga upp undervisningen för att eleverna ska erhålla ett fungerande läs- och skrivspråk och nå framgång i sin utbildning.

Vi ger även stöd till skolorna genom att analysera elevernas läsutveckling i vad vi kallar läsobservationer. Vi iaktar hur eleverna använder sina fingrar för att avkoda, vid radskiften och kontrollerar läshastighet och läsförståelse. Utifrån det vi ser ger vi förslag om hur skolan kan fortsätta utveckla elevernas

punktskriftsläsning.

Under förra läsåret genomförde vi digitala workshops för elever och deras resurspersoner som var mycket uppskattade. De handlade om studieteknik med datorn som verktyg och i olika applikationer. Ett annat ämne var ”Inför gymnasievalet”. Under läsåret 22/23 planerar vi för workshops och elevkurser.

Vi utvecklar material för att underlätta utbildning i att läsa taktila bilder, läsa punktskrift, taktill matematik samt tangentbordsrekommendationer. Det finns nu en syntolkad film om ledsagning på www.spsm.se. där även de övriga filmerna ska finnas att ta del av.

Med detta sagt som jag på

inget sätt menar är en fullödig beskrivning av allt som sker på Resurscenter Syn vill jag tacka för mig eftersom det är den sista ledaren jag skriver för ”Nya Synvärlden”. Det har varit fantastiskt roligt att vara enhetschef för Resurscenter syn och alla de fantastiska medarbetarna som navigerar med stor kompetens, engagemang och klokskap genom en mängd utmaningar i stort och smått. Min efterträdare heter Louise Karlsson och jag önskar henne all lycka till inom ett mycket spännande område, som syn är.

Allt Gott!

Elisabet Sepúlveda
Enhetschef Rc syn

”Att främja delaktighet och lärande för barn och elever med synnedsättning”

En systematisk forskningsöversikt från SPSM

Barn och elever med synnedsättning, med eller utan ytterligare funktionsnedsättning, har precis som alla andra rätt till en tillgänglig lärmiljö och en utbildning av hög kvalitet. Eftersom barn med synnedsättning är ovanliga, har kommuner och skolor sällan erfarenhet av att undervisa denna målgrupp. Bristen på kunskap om elevernas specifika behov kan leda till att kvaliteten på deras utbildning blir lägre än för elever utan funktionsnedsättning. Få sammanställningar och underlag beskriver hur undervisningen för elever med synnedsättning fungerar och kan utformas på bästa sätt.

Specialpedagogiska skolmyndigheten, SPSM, har tagit fram en systematisk översikt i syfte att presentera forskning om hur man kan skapa goda förutsättningar för delaktighet och lärande för barn med synnedsättning. Översikten är en sammanställning av resultat från 78 internationella vetenskapliga studier från år 2000 – 2020. Översikten är tänkt att bidra med kunskap främst till förskollärare, lärare och annan personal som möter barn med synnedsättning.

I projektgruppen ingick medarbetare från SPSM, Stockholms universitet, Statped i Norge och

Norges teknisk-naturvetenskapliga universitet, NTNU.

I den här artikeln sammanfattas några av översiktens resultat och slutsatser.

Förutsättningar i verksamhetens organisation och fysiska miljö I resultaten framkommer vikten av att hela förskolan eller skolan prioriterar och planerar sitt arbete för att möta eleven med synnedsättning på bästa sätt. Förskollärare och lärare behöver ha stöd inom och utanför kollegiet och tillgång till fortbildning. Om tekniska hjälpmedel sätts in, och personalen inte förstår hur dessa ska användas, så kan det leda till att de inte är till nytta i undervisningen. Resursförstärkning i gruppen är oftast nödvändigt och behöver vara genomtänkt. I flera studier framhålls att en resurspedagog roll behöver vara tydligt definierad, och att det pedagogiska ansvaret alltid ska ligga på läraren.

Det är viktigt att anpassa den fysiska miljön visuellt, auditivt och taktill, utifrån elevens grad och typ av synnedsättning. Det kan handla om att tänka på möbleringen och elevens placering i klassrummet, och hur utemiljön är utformad. Det kan också handla om att se till att ljudnivån i klassrummet hålls på en lagom nivå. Vissa synnedsättningar, som CVI, eller synnedsättning i kombination med autism, kan

kräva större förändringar i den fysiska miljön för att minska störande intryck och risk för sensorisk överbelastning.

Stöd utifrån individuella behov Flera studier lyfter att elever med synnedsättning behöver bli sedda och lyssnade till, och få stöd utifrån sina individuella behov. För att förskollärare och lärare ska kunna skapa en tillgänglig lärmiljö och utveckla lämpliga undervisningsstrategier, behöver de ha kunskap om synnedsättningens konsekvenser.

Attityder och värderingar är också betydelsefulla. Om eleverna upplever att läraren har en negativ attityd till deras behov, kan de tycka att det är svårt att fråga om hjälp och bli oroliga att vara till besvär. Konsekvensen kan bli att eleven inte får tillräckligt stöd.

Det framkommer också hur viktigt det är att det stöd som eleverna får, inte blir utpekande på ett negativt sätt. Många elever vill inte känna sig avvikande. De vill vara som alla andra, smälta in i klassen och delta i skolans aktiviteter tillsammans med sina kamrater.

Sociala sammanhang och strategier för inkludering

Sociala sammanhang i skolan kan vara förknippade med många utmaningar. Det är svårt att hänga med när man inte ser. Studierna visar att det är viktigt att prioritera arbetet med elevernas sociala relationer, och insatser kan behövas på både individgrupp- och organisationsnivå.

I resultaten ser vi exempel på olika kamratstödande aktiviteter som gynnar delaktigheten. Det kan vara kooperativa strategier för lärande, där fokus ligger på samarbete och där alla elever har en viktig roll och behöver hjälpas åt för att nå ett resultat. Det finns också exempel på lekar och aktiviteter där alla i klassen använder ögonbindel, aktiviteter för att öva kroppsspråk och känsloutryck, eller att ha bestämda platser i klassrummet och matsalen och små bestämda grupper för skoluppgifter eller rastaktiviteter.

Vad gäller samspel och lek för barn med synnedsättning i yngre åldrar visar resultaten hur viktigt det är att få stöd för att utveckla sina sociala och kommunikativa förmågor. När förskollärare arbetar medvetet med samspel och lek gynnas barnens initiativförmåga och tidiga dialogut-

veckling. Det lyfts också fram att fasta, vuxenstyrda och strukturerade aktiviteter underlättar delaktigheten.

Ämnesmetodik

Studierna i översikten visar på resultat som är av betydelse för flera skolämnen. Specifikt behandlas att läsa och skriva, matematik och naturvetenskap, idrott och hälsa samt estetiska ämnen.

I resultaten betonas vikten av att punktskriftsläsande elever får tidig, intensiv och regelbunden träning av lärare med god kompetens i punktskrift. Elever med synnedsättning, och i synnerhet de som läser punktskrift, läser ofta långsammare än fullt seende elever. Det gäller både när de läser vanliga texter, och när de ska läsa matematiska uttryck eller tolka taktila bilder. Det innebär att undervisningen i att läsa och skriva kan behöva fokusera på avkodningsförmågor och läshastighet, men det innebär också att eleven kan behöva ha tillgång till olika typer av anpassningar, som särskilda läs- och skrivverktyg. Elever behöver även få lära sig effektiva strategier för att tolka taktila bilder, som grafer eller diagram. Taktila bilder behöver ha tydliga kontraster, olika strukturer, tydligt åtskilda linjer och ingen onödig information.

Oavsett ämne, så kan material och innehåll behöva anpassas så att de möjliggör för eleven att vara aktiv och delta på lektionerna. Taktila material, muntliga beskrivningar och ljudförstärkta föremål är exempel på sådant som kan användas i flera olika

ämnen. Att erbjuda varianter av en aktivitet, modifiera regler eller anpassa gruppernas storlek är andra återkommande exempel. God kommunikation mellan eleven, klasskamrater och läraren är viktigt, och lärare behöver kunskap för att veta hur instruktioner och aktiviteter kan göras mer tillgängliga och anpassas till elevens behov och specifika synnedsättning. Även om anpassningar kan behövas, så är det viktigt att förstå hur extra tydlighet, stöd och instruktion under lektionerna kan kännas utpekande för eleven. Ambitionen bör vara att skapa en tillgänglig miljö med aktiviteter som är utformade så att alla elever kan delta på lika villkor.

Slutsatser

Utifrån resultaten som framkommit i översikten är det viktigt att:

- Alla former av stöd och anpassningar behöver utgå från kunskap om barnets eller elevens individuella behov, typ och grad av synnedsättning, synfunktioner och om synförmågan kan komma att förändras över tid, samt om det finns ytterligare funktionsnedsättning att ta hänsyn till.
- Gynna självständighet, delaktighet och lärande, men utan att barnet eller eleven känner sig särbehandlad eller utpekad.
- Fysisk miljö, både inne och ute, ses över och anpassas.
- Prioritera arbetet med social inkludering.
- Det finns specifik kompetens och förståelse för vilka pedagogiska konsekvenser en synnedsättning kan ha för delakt-

tighet och lärande.

- Att förskollärare och lärare omges av en stöttande organisation.

Behov av mer forskning

I arbetet med översikten har vi konstaterat att även om mycket användbart har framkommit i de studier vi har hittat, så saknas forskning inom ett flertal områden. De 78 artiklar som ingår i översikten handlade främst om barn och elever med enbart synnedsättning, väldigt få studier handlade om elever med flera funktionsnedsättningar. Förskoleåldrarna var underrepresenterade och bara ett fåtal studier kom från Sverige eller de andra nordiska länderna. Det finns även ett stort behov av forskning om specifika arbetssätt i fler skolämnen.

Du kan både ladda ner och beställa översikten ”Att främja delaktighet och lärande hos barn och elever med synnedsättning” på SPSM:s webbplats: <https://www.spsm.se/stod/forskning-och-utveckling/vara-rapporter/>

För mer information, kontakta gärna oss från SPSM som har arbetat med översikten:

Karin Fröding,
utredare, fil. dr karin.froding@spsm.se
Eva Andersson,
utredare, fil. dr eva.andersson2@spsm.se
Kim de Verdier,
leg. psykolog, fil. dr, kim.deverdier@spsm.se

Även åttapunkts punktskrift ska anpassas digitalt

Den vanliga sexpunkts-punktskriften har nyligen utvecklats så att man kan få till ungefär 100.000 olika tecken digitalt, med eller utan förkortningar. I våra vanliga datorer och telefoner finns ungefär så många tecken definierade, inklusive de mest exotiska som t.ex. ꞥ, Ꞧ, © och ♪. Hittills har sådana tecken på punktskriftsdisplayen bara representerats av tecknet ”okänt”.

Man med hjälp av den internationellt tillgängliga gratiskällan Liblouis – se <http://liblouis.org/> – som sedan länge används av VoiceOver, Jaws, Iphone och Index Everest – kan man alltså nu visa dem på punktskriftsdisplayen.

– Vi behöver nu utveckla den svenska 8-punktstabellen, säger Karin Jönsson från NKADB och Punktskriftsnämnden. Då måste vi också gå ifrån principen att ett tecken på skärmen alltid endast är ett tecken på displayen, och kanske också att ett punktskriftstecken kan ha samma utseende men olika betydelse beroende på sammanhang. I 6-punkters (primärt använt på papper) har alltid olika förtecken och kombinationer används och därför finns det sätt att skriva mycket fler

tecken i 6-punkters än i 8-punkters.

David Renström från Insyn som utvecklade sexpunktsversionen har fått uppdraget att utveckla även den åttapunktiga. Med åtta punkter finns ju teoretiskt möjligheten att visa många gånger fler tecken än med bara sex.

– Planen är att vi ska vara färdiga i januari, säger David Renström. Vi är än så länge bara i uppstarts läget, vi har just börjat med en förstudie som ska visa vad folk tycker om åttapunktskriften och hur den fungerar idag. Behövs den över huvud taget, eller räcker det med sex punkter?

JW

Örebro Syncentrals barnnyheter från pandan Babo

I tidningen Nya Synvärlden nr 4, 2021 har man tidigare kunnat läsa om hur en panda skapat glädje i verksamheten för barn på Syncentralen. Vårens projekt resulterade i en färgglad broschyr för barn samt en taktill väggmålning som gestaltar pandans ursprungshem - en sagolik plats bland bambu och kullar.

En pandas flytt till Syncentralen

Babo som idé föddes en vårdag 2021 av arbetsterapeut Karolina Bergenwall utifrån ett uppdrag att rita en maskot till en nybesökskallelse riktad till barn. En kontrastrik, liten panda med pigga ögon såg dagens ljus och fick en klarröd mantel knuten om halsen. Han har sedan dess bjudit in många barn till sitt första besök via brevlådan. Taktila spår från tassarna visar vägen till väntrummet och en mjuk panda kan firas ner från en gunga i taket. På plats finns bambuträd, lite djungeldjur samt en flätad koja. Babo leker kurrögömma i en tavla på väggen.

Uppskattad broschyr för hemmet och skolan

Vårens nya broschyr ska tillgängliggöra kunskap för barnen om hur det kan vara att ha en synnedsättning - ett uppdrag sprunget ur barnrättsarbetet i Region Örebro län. Materialet är inspirerad av en broschyr om

funktionsnedsättningar med superhjälten Undra, men riktar sig endast till barn med synnedsättning. Gensvaret från familjer och skolor har varit glädjande och uppmuntrat till fortsatta utvecklingsarbeten i förbättrad tillgänglighet.

Färgglad väggmålning med taktill upplevelse

Målningen lockar till utforskande och lek. Detaljer som Babo, huset, bergen och regnbågen är taktila med hjälp av linjer med markeringspasta i olika färg. Både akryl- och lackfärg har använts för att skapa ett varierat känselintryck över målningens färgområden. Tassmärken leder barnen uppför trappstegen till huset på ett berg och spåren består av taktill tejp med mjuk känsla av trampdyna. I ett träd hänger två teknikkäppar målade som bamburör – en spontan idé efter att en av dem fått tjäna som färgblandare. För den som vill stilla sina nyfikna fingertoppar kan vi varmt rekommendera ett besök hos oss.

Nytt vårdprogram för Ushers syndrom

I början av september publicerade Nationellt kunskapscenter för dövblindfrågor (Nkcdb) ett nytt vårdprogram. Det beskriver medicinska, kommunikativa och psykosociala konsekvenser av dövblindhet vid Ushers syndrom. Ushers syndrom är den vanligaste orsaken till att man utvecklar dövblindhet och innebär hörselnedsättning eller dövhet i kombination med ögonsjukdomen Retinitis Pigmentosa. Programmet beskriver de olika tre typerna av syndromet och vilka insatser som be-

höver göras vid olika tidpunkter i livet.

Intentionen för vårdprogrammet är att kunna fungera som ett stöd för vårdpersonal och andra som på olika sätt kommer i kontakt med personer som lever med Ushers syndrom.

Claes Möller, professor emeritus i handikappvetenskap/audiologi har skrivit vårdprogrammet som går att beställa eller ladda ned gratis under publikationer på nkcdb.se. (Direktlänk: <https://nkcdb.se/produkt/vard-program-for-ushers-syndrom/>)

Nordisk Kongress i Synpedagogik hålls vart tredje år och är en mötesplats för oss i de nordiska länderna som arbetar med och för personer med synnedsättning alla åldrar. Forskning och praxis möts och programmet erbjuder kollegialt nätverkande, kompetensutveckling och inspiration! Kongressens övergripande syfte är att genom erfarenhetsutbyte och fortbildning stärka oss i våra roller som yrkesutövare inom området, säger kongressens webbplats nordisksynkongress.com.

Årets synkongress hölls den 7-9 september och beviljades bland annat av 13 stipendiater från FFS (se bild). Några av dessa berättar nedan från programmet, övriga skriver i nästa nummer.

*Lasse Klyver och Sissel Helen
Undem hälsar alla deltagare
välkomna till kongressen.*

T.v Ann-Sofie Jensen Zastruzny, psykolog på IBOS Danmark. Ovan Hanna Samposalo, forskare och projektledare på Tampere University i Finland

Social interaktion och finska syntester

Äntligen blev det dags för Nordisk synkongress igen, den 10:e i ordningen. Efter att bli uppskjutet drygt ett år på grund av coronapandemin samlades cirka 250 personer från hela Norden på hotell Legoland i Billund, Danmark. Vi fick ta del av föreläsningar, workshops, utställningar, posterpresentationer och möjlighet att ses och nätverka. Tack FFS för stipendiet!

Jag vill berätta om en intressant föreläsning som alla fick möjlighet att lyssna på. Ann-Sofie Jensen, psykolog från IBOS (Institutet for Blinde og Svag-

synede) i Danmark. Hon pratade utifrån rubriken ”Social skills in young people with visual impairments and the challenges that may follow”.

Ann-Sofie arbetar med unga med synnedsättning och även med deras familjer. Sociala interaktioner kan som vi alla vet vara komplicerade när man inte ser. Hon pratade mycket utifrån varför vi behöver sociala färdigheter för att må bra. Vår hjärna är inställd på att om vi inte är i ett sammanhang, i en grupp så dör vi. Ensamhet har en stor inverkan på hur vi mår både

psykiskt och fysiskt. Sociala nätverk är viktiga för att inte utveckla mental ohälsa.

Hon pratade också om varför vi behöver social kompetens och hur sociala färdigheter utvecklas genom observationer och feedback. En hel del är nonverbala och små signaler som kan vara svåra att uppfatta, speciellt vid en synnedsättning. Ett exempel är digitala möten där vi inte alla gånger uppfattar små signaler och inte får den feedback vi behöver. Ann-Sofie hänvisade till olika studier som tittat på den psykosociala utvecklingen hos

unga vuxna med synnedsättning samt på om ensamhet förekommer bland gruppen unga med synnedsättning. Dessa visade bland annat att gruppen har små grupper av vänner och starka relationer med föräldrar och syskon.

Det går att utveckla den sociala kompetensen genom att få de verktyg och stöd man behöver i form av praktisk träning, att någon ger kunskaper om varför och hur och att man får feedback på hur man ska göra.

Jag vill också berätta om en workshop som jag deltog i med Hanna Samposalo från Tampere university i Finland. Hanna är forskare och projektledare och rubriken för hennes workshop

var ”Functional vision tests and eye-tracking in a study of vision use in visually impaired children in a school setting”. Hon berättade utifrån den forskning de bedriver där de bland annat vill titta på materialets utformning som bokstavsstorlek och kontrast, hur betydelsefullt det är att materialet placeras rätt, hur blicken rör sig vid läsning, hur onormala ögonrörelser som nystagmus påverkar och hur det fungerar i olika situationer. Hon berättade också om Visaxion som är en testplattform för att testa synen och hur den fungerar. Här kan man simulera situationer som hur man använder synen i exempelvis arbetet och i trafiken. Detta kan användas av vårdcentraler, försäkringsbolag,

företag, experter inom optik med flera.

Hanna och hennes kollegor samarbetar med Valteri, Onerva school i Jyväskylä i Finland som är en skola för elever med synnedsättning. Där görs en pilotstudie där man tittar på hur eleverna genom att använda Tobii Pro rör sina ögon, fixerar och använder sackader. Man använde även andra tester som kontrasttest. Utifrån studien ser man att detta är ett användbart sätt att få reda på hur eleverna vill ha olika material presenterade, bokstavstorlek, kontrast och hur eleverna rör sina ögon.

Annika Södergren
Synpedagog Resurscenter syn
Specialpedagogiska skolmyndigheten

Nytt digitalt läromedel för blivande punktskriftsläsare

Nyfikna fingrar från SPSM är ett digitalt webbaserat läromedel för blivande punktskriftsläsare som fått sin första dator och punktskriftsskärm. Det innehåller lekfulla övningarna där eleven får lära känna punktskriftsskärmen, övar sina taktila förmågor och grundläggande lästeknik inför punktskriftsläsning.

Nyfikna fingrar innehåller 15 lekfulla övningar som bygger på ett samspel mellan lärare och elev. Läraren får en instruktion om hur övningen ska utföras och styr övningen. Eleven får lyssna på en lekfull berättelse som lockar eleven till att undersöka det som känns och händer på läsraden.

Se mer på <https://webbutiken.spsm.se/nyfikna-fingrar/>

Vad tyckte du om Morten Bonde under Nordiska Synkongressen?

Efter den sensationella föreställningen av Morten Bonde som Key Note Speaker frågade jag en dansk kollega och vän. Vad tyckte du om Morten Bondes föreläsning?

Hon svarade snabbt:
– Vi har bestilt hans bog *Sentenced to blindness* om hans forløb fra frustration til nyt håb – tror den er lærerig.

– Han var meget passioneret, man bliver revet med som lytter, han tror på at mennesker kan ændre sig, få ændre mind set – gå fra at være negativ til positiv.

– I hans ”nye liv” vil han holde foredrag om dette, undervise i mindfulness – hjælpe mennesker der overvejende tænker negativt til at tænke positivt i stedet.

– Vi kan alle lære noget af det – tror jeg.

Hon har rätt. Det är en alldeles fantastisk presentation, där mina endimensionella power points känns som kusinen från landet jämfört ed hans presentation, där han kunde prata med sig själv i inspelningen.

– What do you want out of life, Morten?

Det frågar han sig själv, och svarar med en fråga, om hankan göra en förändring i sitt liv: kan han förvandla stressen och depressionen till positive

känslor. Han började meditera och den första lärdomen var det undermedvetna, som gör som det vill. Autopiloten går som en jukebox, som måste förändras till ”ett bättre liv”. Genom att repetera om och om igen med goda tankar:

– Vi blir det vi tror att vi fokuserar på.

Lycka beror på dina tankars lycka och kvalitet. Hans bok heter ”Sentenced to Blindness”, men det är en dom som han förvandlat till tankar som leder till ”Möjligheternas väg”.

Buddha säger: Vi skapas av våra egna tankar.

Så där håller han på, och det går att lyssna på i hans föreläsning som finns på YouTube, där han går igenom det här meditativa arbetet i fyra steg. Gör det!

Lyssna på hans föreläsning igen och nästa gång ni ska arrangera något som handlar om

hur man gör – förändrar det negativa till det positiva.

Istället för att klaga på att han måste åka buss istället för att köra själv kunde han ändra tankarna så att han uppskattade den egna tiden för sig själv, läsa böcker, meditera.

Sluta tänka negativt. Lyssna på Morten Bonde på YouTube @mortenbonde där han sjunger ”You are the Champion of the world” om sig själv. Det är sådana proffs vi behöver som beskriver att livet är en berättelse, där vi spelar roller. Vi kan skapa en bättre berättelse, eller ändra berättelsen till något positivt på egen hand via meditation.

Morten har nu slutat att bygga Lego City i Billund till att bygga upp sitt liv i en berättelse som alla borde höra.

Krister Inde

Inbyggda tillgänglighetsfunktioner i moderna datorer.

En jämförelse mellan Windows 11, Mac och Chrome Book.

Ole Guldborg från IBOS Köpenhamn berättar att utvecklingen går åt rätt håll när tillverkarna av mainstream produkter tänker "tillgänglighet" och "design för alla" redan vid utformningen. Inbyggda tillgänglighetsfunktioner i våra moderna datorer ger ökad digital tillgänglighet och ger till exempel den som har en synnedsättning och använder skärmläsare valfrihet och möjlighet att använda vilken dator som helst utan särlösningar. Men hur bra är då de inbyggda möjligheterna i produkterna avseende zoomfunktion, fokus och färginställningar, talsyntes och skärmläsning?

Zoomfunktion

– A. Magnifier i Windows 11 har goda möjligheter att anpassas utifrån användarens behov.
– B. Zoom i Mac OS har mycket bra upplösning samt goda möjligheter att anpassas.
– C. Zoom i Chrome OS som är en billigare produkt, har sämre möjligheter att anpassas. Här krävs ett separat förstöringsprogram som Zoomtext eller Supernova för att det ska bli bra bild.

Fokus och färginställningar

– A. Windows 11 ger bra möj-

ligheter att ställa in olika färger utifrån behov men när inverterade färger används kan det se märkligt ut exempelvis när det är bilder.

– B. Mac OS går inte lika enkelt att ställa in och vissa färger går inte att ändra.
– C. Chrome OS ger möjlighet till inverterade färger och även högkontrast, men du kan inte specifikt välja olika färginställningar.

Talsyntes

– A. Windows 11 har bra röster med god kvalitet. Den går att använda i webbläsaren Edge med flera men om du är användare vill du kunna anpassa läsningen bättre än de möjligheter som ges. Funktionaliteten är också olika beroende på vilken version av Officepaketet du använder.
– B. Mac OS "spoken content". Du kan välja att få text uppläst och du kan ställa in läsningen på olika sätt. Kvaliteten på rösten är verkligen bra.
– C. Chrome OS har relativt bra röster och möjlighet att koppla uppläsningen till muspekaren för att få uppläst där du står finns.

Skärmläsare

– A. Windows Narrator är en modern skärmläsare som du kan

styra via tangentbordskommandon. En enkel och bra skärmläsare.

– B. Mac Voice Over använder navigation och är lätt att använda. Bra skärmläsare med bra röster. Styrts annorlunda än Windows Narrator.

– C. Chrome Vox. Med ett tillägg i Chrome kan du använda denna skärmläsare, men den har inte samma kvalitet som de andra.

Sammanfattning

"Accessibility features doesn't make content accessible if the content isn't accessible". Tyvärr är det ändå så att även om det finns inbyggda tillgänglighetsfunktioner så blir informationen exempelvis på webben inte automatiskt tillgängligt om inte innehållet är producerat på ett tillgängligt sätt. Det blir lite av ett moment 22 där användaren inte har tillräcklig kunskap att nyttja de inbyggda tillgänglighetsfunktionerna och utvecklingarna inte har tillräcklig kunskap för att skapa tillgängligt innehåll. Enligt undersökningar som gjorts missar fortfarande 98,1% av sidorna på webben att följa önskvärda riktlinjer enligt WAG 2.0. Det handlar om att texten har för låg kontrast (86%), alternativt text saknas för bilder (66%), tomma länkar (59,9%)

Funktioner på iPad som kan vara hjälpsamma vid synnedsättning

I den smarta tekniken, som de flesta av oss använder dagligen, finns det många tillgänglighetsfunktioner som kan underlätta och ibland vara nödvändiga för personer med synnedsättning. På workshopen "De hemmelige" funktioner på din iPad! valde Inger Lene Hustoft, synpedagog från Statped i Norge, att fokusera på några av dem. Hon visade till exempel talsyntes, scanning och läsary.

Talsyntes är en funktion som läser upp text på din digitala enhet. Du kan få texten uppläst i den hastighet som du önskar och lyssna till den så många gånger som du behöver. Det här går att göra på olika sätt, bland annat genom att markera texten och trycka på Läs upp eller att dra två fingrar uppifrån och ner på iPaden. Man kan också aktivera funktionen genom Talreglage. Inställningarna görs under Hjälpmiddel/Talat innehåll.

En av de nyare funktionerna är att man nu även kan scanna in text från en bild genom att aktivera Livetext under Allmänt/Språk och region/Live-

missar formulärrubriker (53,8%) tomma knappar (28,7%) och att språkkod missas att läggas in (28%).

Utbildning med kompetent utbildare krävs för att ge använ-

Inger Lene Hustoft från Statped

text. När Livetext är aktiverat och du är inne i en skrivapp, till exempel Anteckningar eller Meddelanden, kommer en scaningsymbol upp när du trycker på skärmen. I kameran finns symbolen i nedre högra hörnet och kommer fram om en bild innehåller text. Alternativt finns scaningsymbolen högst upp i högra hörnet och kommer fram när du riktar kameran mot text, till exempel från en bok, tavlan eller tydligt handskrivet text. Texten kan sedan läsas upp eller flyttas till valfri app, till exempel Anteckningar eller Meddelanden.

En annan bra funktion är Läsary i Safari, där all onödig information på sidan så som reklam rensas bort när du till exempel läser en artikel. Du kan även anpassa textens storlek, typsnitt och färg. För att komma åt Läsary, tryck på knappen AA i sökfältet när du är inne i en artikel.

Mer information kring hur olika anpassningsmöjligheter kan göra iPaden till ett bra verktyg för personer med nedsatt syn, finns på Statpeds hemsida: <https://www.statped.no/ipadsyn>

Anna Douhan Wahlberg,
rådgivare Resurscenter syn, SPSM

fortfarande hjälpmedelsprogram som exempelvis JAWS, Zoomtext eller Supernova bästa alternativet och även här är tillräckligt med utbildning viktigt!

Lena Söderberg
Arbetsförmedlingen Syn Döv Hörsel

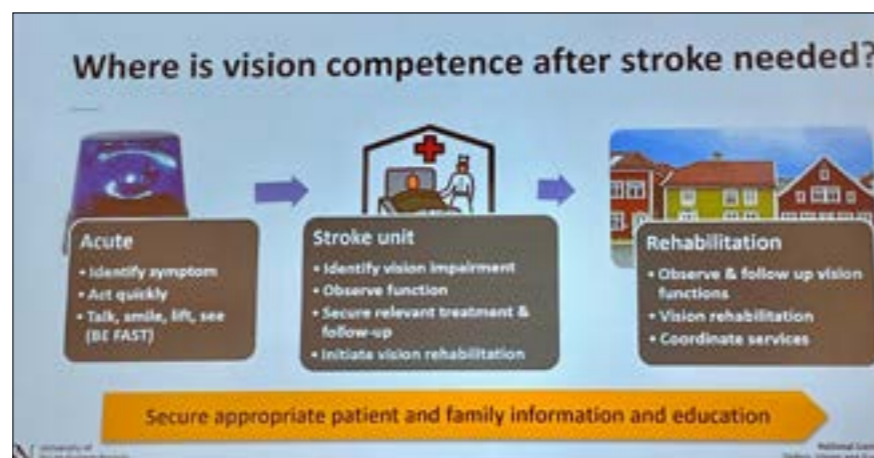
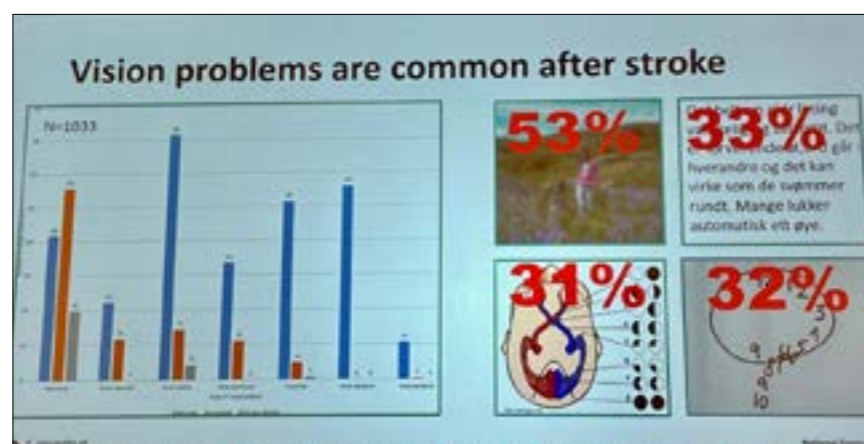
Att testa synen är viktigt för att inte påbörja rehabiliteringen i fel ända.

Vi vill i den här artikeln ge några glimtar från föreläsningen: "Invisible" visual impairments – implementing vision assessment in stroke care. Det var Helle K. Falkenberg som föreläste och hon är professor, optometrist och leder Norwegian Vision in Stroke (NorVIS). Hon har arbetat med området i över 10 år.

I Danmark och Norge drabbas ca 12 000 personer/år av stroke. I Finland är den siffran 16 000 och i Sverige är den 25 000. Mer än 60 % av de som överlever får en synpåverkan. Strokepatienterna kan ha svårt att uppfatta att synen har påverkats därför behöver synen undersökas och mätas. Synen kan drabbas på många olika sätt, men de vanligaste är att 53 % ser suddigt, 33 % får dubbelseende, 31 % får synfältpåverkan och 32 % får neglekt.

Behovet av kunskap och kompetens kring hur synen påverkas efter att en person har fått en stroke, behövs i hela vårdkedjan. Det är viktigt både i det akuta skedet, under vårddagen samt vid den efterföljande rehabiliteringen.

Det är vanligt att synproblemen inte uppmärksammas då en person är inlagd på vårdavdelning, eftersom att fokus läggs på andra saker. Det är ofta först när personen kommer till sin hem-

miljö och till sina vardagssysslor, som den upptäcker att något inte stämmer. Personer som drabbats av stroke känner sig ofta trötta och vill vila mycket, de går inte utomhus så ofta eller är lika aktiv som tidigare. Vanligtvis kopplar personerna inte ihop de här besvären med att de fått en synpåverkan efter stroke och de brukar inte heller berätta om dem för närstående och rehabiliteringspersonal.

En typ av synpåverkan är att synfältet blir inskränkt. Man skulle kunna tro att synfälts-

bortfallen uppträder som att det är svart där synfältsinskränkningen är, men så är inte fallet. Istället fyller hjärnan i och sätter ihop bilden så att det verkar bli en hel bild för personen ifråga och därmed tar det längre tid att komma på att synen är påverkad. Det innebär att personen inte ser det den inte ser.

Det måste bli lika viktigt att testa synens funktion som att pröva armar och övriga kroppens funktioner efter en stroke och för att det inte ska falla bort behöver det ingå i en checklista.

Det är viktigt att synens undersöks för att ha adekvat information om patientens förmågor så att rehabiliteringen påbörjas under rätt förutsättningar. Forskningsnätverket NorVIS framhåller att även om det uppmärksammades en synpåverkan, så var det inte självklart vem som tog vid eller vem som hade ansvaret för den fortsatta rehabiliteringen och träningen. Uppfattningen är att det fungerar på samma sätt inom sjukvården i hela Norden.

Helle K. Falkenberg berättar att det uppmärksammades att det fanns en stor diskrepans mellan den befintliga kunskapen och hur vården och rehabiliteringen till strokepatienter utformades. Med anledning av det utarbetades KROSS (Kompetanse om Rehabilitering av Syn etter Slag), ett screeninginstrument som all vårdpersonal skulle kunna använda efter en kort introduktion. Det kommer vi beskriva mer ingående i en kommande artikel, utifrån den workshop vi deltog i.

Margareta Svensson,
kurator
Eva Carlholt,
synpedagog

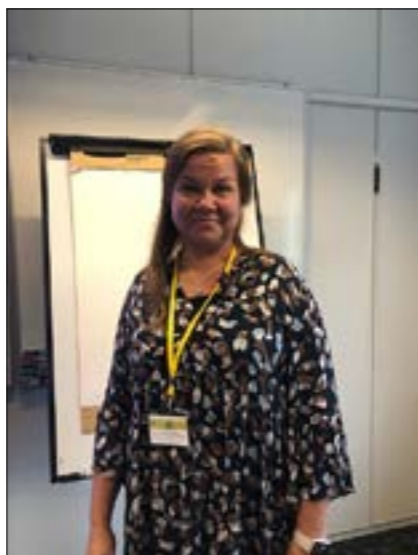
Syncentralen i Region Jönköpings län

Föräldrars syn på en blind elevs skolgång

Maarit bor i Finland och är förälder till Ronja, en helt vanlig tonåring som har börjat på gymnasiet och vill fortsätta studera på universitetet. Ronja miste sin syn i femårsåldern. Maarit inledde sin presentation med att spela upp en videohälsning från sin dotter som lyfte fram tre viktiga aspekter för en lyckad skolgång. Det som betytt mest för henne har varit att ha en resursperson, att ha de rätta hjälpmedlen och anpassat material och framförallt att få mer tid eftersom det mesta i skolarbetet går långsammare för en elev som har synnedsättning. Dessutom ville Ronja understryka vikten av att fråga eleven själv om hur denne vill ha det i undervisningen med hjälpmedel och anpassningar.

Maarit beskrev hur det specialpedagogiska stödet ser ut i Finland. Det finns likheter med men också skillnader jämfört med svenska förhållanden. Valteri är en del av Utbildningsstyrelsens verksamhetsområde och finns över hela Finland. Valteri center för lärande och kompetens stöder närskolprincipen genom att erbjuda flera olika tjänster för behov inom allmänt, intensifierat och särskilt stöd. En del av Valteri är Skilla som erbjuder verksamhet för barn och elever med blindhet. På Skilla gick Ronja en dag i veckan i förskoleåldern. Där fick hon träffa andra barn

med synnedsättning något som Maarit lyfte fram som väldigt positivt. Hon fick också en blind lärare vilket var betydelsefullt som förebild och för att uppleva att inte vara ensam om att läsa punktskrift. I Finland, berättade Maarit, finns en bestämmelse om att inte ha fler än tjugo elever i klassen om en av eleverna har en blindhet.

Maarit beskrev en skolgång kantad av mobbing och utanförskap för Ronja men också många positiva delar. Hon beskrev att det inte varit ovanligt att personen Ronja många gånger kommit i andra hand i skolan och att blindheten varit det som kommit först. Många gånger var delaktigheten ”på låtsas” och Ronja var inte en del i gänget. Maarit ställde sig frågan vad det kommer sig att andra barn haft så svårt att bemöta

hennes dotter och varför det finns så många fördomar kring blindhet. Hon skulle önska att fler frågat vad Ronja själv ville och att de fått hennes perspektiv. Maarit berättade att de som föräldrar alltid varit måna om ett gott samarbete med skolan och förhållningsättet till lärarna har präglats av att ”Vi lär oss tillsammans”. De har alltid haft respekt för att lärarna inte kan kunna allt men samtidigt varit noga med att skolan har det pedagogiska ansvaret och också ansvar för att det sociala ska fungera på skolan.

När Ronja började högstadiet i sexan blev det en vändpunkt. Hon kom i en ny klass med 20 elever. Hon blev engagerad i olika hobbyaktiviteter och bestämde sig själv för att inte längre vara tyst och osynlig. Assistenten och lärarna på skolan fick stöd och rektor var engagerad i alla möten vilket var viktigt. De ställde krav på Ronja i skolarbetet och var inte rädda att Ronja skulle ”gå sönder”.

Maarit beskrev väldigt mångsidigt sin dotters skolgång med alla berg och dalar. Några av de erfarenheter hon delade med sig av var:

- Det går inte att älska bort svårigheter
- Skolan har ett större ansvar än det pedagogiska
- Att ha fritidsaktiviteter och hobby är viktigt

- Det är viktigt att skolpersonalen får stöd i arbetet med elev med blindhet
 - Samarbete mellan skola och hem ska vara öppet, konstruktivt och ärligt
 - Eleven ska få hjälpmedel tidigt och kunna använda dem tidigt
 - Fråga vad eleven själv tycker
 - Livet är en helhet och de olika områdena ska stödja varandra: Skola-hobby-kompisar-hem
- Det var en intressant, ärlig och givande föreläsning vi fick ta del av. Maarits eget citat sammanfattar väl hennes berättelse: Ingenting är omöjligt om man inte gör det omöjligt.

Lise-Lott Ljunggren
rådgivare Resurscenter syn, SPSM

Läs mer från

Nordisk Kongres i Synspædagogik 2022

på

<https://www.nordisksynkongress.com>

Material och information från workshops och key note speakers.

Botanisera gärna.

Vision and driving – ett självklart ämne vid framtidens kongresser

Vid en välbesökt workshop på Legoland under min sista Synkongress försökte jag lyfta fram två pionjärer. Den ena är Helene Blad, som är läkare och arbetar söder om Stockholm. Hon kör bil varje dag med en synskärpa på 0,2/0,3 som korrigeras till 0,5/0,5 med en kikare monterad på hennes glasögon för det högra ögat. Det kallas BTS, Biopic Telescopic System. Kikaren tillverkas av flera men också av svenska Multilens, och Helene är den första som kör legalt med svenskt körkort som har EU-kodats med BTS-kod.

BTS-körkort har varit tillåtet i USA sedan mer än 30 år, för närvarande i 33 av 50 stater, samt i Nederländerna sedan snart 10 år. Pionjären i Nederländerna är Art Kooijman och projektledaren för Auto & Mobility vid Royal Dutch VISIO har varit i Kalmar och Köpenhamn och inspirerat oss både avseende BTS och förarprov vid synfältsbortfall. Idag kör fler än 250 personer med BTS i Nederländerna och Belgien samt även i övriga EU sedan de här körkorterna är godkända inom Europa sedan 1 januari 2017.

Men Helene Blad är den första svensken eftersom hon utbildades sig till läkare och bodde i Nederländerna i flera år och då utbildade sig och tog körkort med BTS innan hon flyttade

hem till Sverige.

– Jag har en begränsning att jag enbart får köra i dagsljus, men det ska jag försöka få ändrat i ett nytt körkort genom att göra ett förarprov i mörker i höst, säger hon från sin bil i stockholmstrafiken. Det är märkligt att den här möjligheten inte finns i Sverige!

När det gäller personer med synfältsbortfall diskuterades det 2013 vid ett möte i Göteborg med VTI och Transportstyrelsen. Alla höll med Bart Melis Dankers och företrädare från andra länder – utom Transportstyrelsens dåvarande chefsläkare Lars Englund.

Vi startade då CTD-projektet i Kalmar som en fortsättning på SMS-projektet och i ett samarbete mellan stroke- och synrehabiliteringen. Efter åtta års arbete uppvaktade vi trafikutskottet i riksdagen som den 10 juni 2020 uttalade sig positivt om vårt förslag att tillåta förarprov som komplement till synfältsmätningar med Esterman och Humphrey. Att mäta synfält har ingen bäring (eller validitet) på trafiksäker bilkörning men ändå dras ett tusental körkort in efter anmälan från ögonläkare som många gånger inte ens träffar personen ifråga. Jonna Nyberg vid VTI har intervjuat dessa körkortslös som anser att myndigheter i allmänhet och Trans-

portstyrelsen i synnerhet inte är på deras sida. Ett demokratiproblem, enligt Jonna Nyberg i sin avhandling.

Transportstyrelsen har nu gjort en översyn över området och nu också inlett ett arbete för att förändra dagens föreskrifter som benämns 2010:125. En körkortsgrupp inom intresseorganisationerna fick det första förslaget presenterat den 22 september och meningen är att det ska införas första halvåret 2024.

Samtidigt har regeringen den 16 september 2021 gett VTI uppdraget att studera om ett förarprov kan införas som ett mått på trafiksäker körning. I den preliminära rapporten som vi nu läst finns studier som visar, att personer med mindre synfältsbortfall (kvadrantanopsier och mindre) kör lika bra som andra, eftersom de har god avsökningsförmåga och ofta också god och lång körvana.

Många överklagar Transportstyrelsens återkallelse av körkort till Förvaltningsrätten. Nästan alla får avslag, men i Magnus Forslunds fall vann han genom att nämndemännen gick på ”vår sida”. Han var en av de bästa i CTD-projektet och har en bakgrund som pilot och arbetar med flygsäkerhet – vid Transportstyrelsen! Då överklagade Transportstyrelsen till Kammarrätten och Magnus fick

möjlighet att göra ett förarprov i Nederländerna, vilket gjorde att Kammarrätten gav honom dispens och han kör nu bil varje dag utan problem och med ett leende på läpparna (kan man tro).

VTIs rapport visar också i sin internationella jämförelse att både Danmark och Norge tillåter förarprov som komplement till synfältsmätningarna och då är frågan varför inte vi gör detsamma.

Sensmoralen är att det går att angripa orättvisor och rättsosäkerhet genom att visa att de som bedöms på svaga och dåliga grunder måste få möjlighet att visa sin duglighet. Vi andra som inte ska köra bil av kända orsaker, vi får lära oss konsten att åka med andra eller ta tåget eller cykla försiktigt och se upp med excentrisk fixation i mitt fall.

Om förarprov införs samtidigt med nya föreskrifter 2024 står fortfarande i stjärnorna men det skulle skapa rättvisare samhälle, eftersom forskningen idag envist anser att 70% av personer med mindre (men idag icke godtagbara) synfältsbortfall kan köra trafiksäkert. I Sverige innebär det nästan ett tusental personer varje år som blir av med något de inte kan förstå och som innebär att de inte kan jobba eller åka till sitt fritidshus. Det inkräktar på friheten i onödan och det ger ögonläkaren ett dåligt förhållande till sin patient.

Helene Blad, ovan, kör bil med 0,3 i visus som kompenseras med en kikare (bioptic telescopic system, BTS) på 2,5 X. Hon ser skyltar och andra detaljer när böjer ner huvudet och snabbt ser i kikaren, vilket hon lärt sig i Nederländerna.

Magnus Forslund, nedan, kan nu köra bil igen efter fyra år utan körkort på grund av en kvadrantanopsi. Kammarrätten och Transportstyrelsen köpte hans bevis från förarprovet i vid Royal Dutch Visio och CBR, nederländska Transportstyrelsen som anser förarprov självklart eftersom det ingår i EU-direktivet.

Krister Inde

Nordiska Synpedagogikkongressernas historia

När vi nu har avverkat den tionde Nordiska Synkongressen frågar man sig säkert hur allt började. Då får man gå till källan, så jag skrev till min gamle vän Rolf Lund i Norge som nu avslutar sin bana som synpedagog, företagare och projektledare vid Eikholt utanför Oslo. Han gör sig besväret att minnas människor och initiativ för att den första kongressen skulle komma till sånd. Så här skriver Rolf Lund som ju är partner till svenska Ann-Britt Johansson som disputerade häromåret. En god nordisk kombination.

Starten på idén om en nordisk kongress i synpedagogik föddes när en grupp danska kollegor 1979 gjorde studiebesök på den första Hjälpmedelscentralen i Norge i Skien som Rolf Lund var med och startade. Winnie Ankerdal från Danmark och Rolf pratade då om sin dröm, att få till något nordiskt som skulle binda synpedagoger i Norden samman, närmare varandra och utbyta metoder och tankar samt inspirera varandra och dessutom kunna ha det trevligt tillsammans. .

Det tog emellertid mer än 10 år innan den här drömmen blev realiserad. Då hade Rolf Lund startat facktidsskriften Synpedagogen tillsammans med synpedagogerna Jens Dietrichson och Rune Kvikshaug Taule. Tidsskriften och redaktionen tog på sig det ekonomiska och administrativa ansvaret. Planen för

den första Nordiska Kongressen i Synpedagogik blev gjord och beslutad. .

Den förstea kongressen var på Stena hotell i Frederikshavn 25 – 28 april 1994. Kongresskommittén bestod då av representanter från Norge, Sverige och Danmark. Det var som ett tillägg eller kompletmetn till redaktionen för Synpedagogen: Peter Lebech och Winnie Ankerdal från Danmark plus Krister Inde från Sverige, då ordförande i FFS. Arrangemanget var väldigt vällyckat och det blev bestämt att detta var något man gärna ville ha mera av, gärna vart tredje år framöver.

År 1997 blev den andra Nordiska Kongressen i Synpedagogik arrangerades på samma plats och med samma kongresskommitté.

År 2000 flyttades kongressen till Sverige. Nu blev komittén bemannad med en nytt medlem från Sverige. Ann-Britt Johansson var nu ordförande i FFS och gick in i kommittén. Kongressen hölls på Gothia Hotell i Göteborg och nu var också en stor hjälpmedelsutställning en viktig och större del av kongressprogrammet. Hjelpemiddelutstilling blivit en större del av arrangemanget.

År 2003 var det Norges tur och arrangemanget var förlagt till Sandefjord. Nu började det bli starka tecken på att kongressen utvecklade sig till en tradition

att den skulle växelvis vara i de olika länderna Norge, Sverige och Danmark. Tidsskriften Synpedagogen var nu historia och kongresskommittén blev vald tre år åt gången och skulle säkra deltagande från de tre länderna. Dessutom kan vi notera, att det redan från början fanns med deltagare från Finland, Färöarna och Island.

Så här fortsatte det att hända fram till mötet på Legoland Konferenscenter i september 2022:

- Sandefjord Norge 2006
- Lund Sverige 2009
- Kolding Danmark 2012
- Tönsberg Norge 2015
- Åkersberga Sverige 2018
- Billund Danmark 2022

Krister Inde och Annika Södergren

FFS tillgängliggörs

Varken FFS' webbplats ffss.se eller Nya Synvärlden har varit fullt ut tillgängliga för personer med synnedsättning, vilket är en brist för en förening som sysslar med rehabilitering. På årsmötet beslöts därför att styrelsen skulle köpa upp hjälp från expertis, och ett avtal har nu ingåtts med Axess Lab som är experter på digital tillgänglighet.

För Nya Synvärldens del har man inte kunnat tabba sig till artiklar i pdf-versionen och för webbplatsens del så ska den tillgänglighetgranskas och

bristerna ska identifieras utifrån tillgänglighetsriktlinjer och användarcentrerat tänk.

Axess Lab ska nu testa såväl tidning som webbplats med många av de vanligast förekommande hjälpmedlen, säger dess VD Joel Holmberg, samt automatscanna dem med testprogram som avslöjar var kodningen inte stämmer överens med den globala standarden WCAG2.1.

Axess ska sen instruera webbplatsens redaktör Lena Söderberg och Nya Synvärldens

redaktör, undertecknad, om hur man kodar rätt.

Det hela bör kunna vara klart till jul.

JW

Nya Synvärlden som pdf

ill du ha bara ha tidningen som pdf, anmäl det till kansli@ffss.se.

Normalt får du då tidningen snabbare – plus att du spar på miljön men också på porto åt föreningen!

FFS-program om barns lärande

Föreningen För Synrehabilitering, FFS, och Forum Vision bjuder in alla sina medlemmar till en digital workshop tisdag, 25 oktober, kl. 13.00 – 14.30.

Workshopen är i Zoom och öppnas upp 15 minuter före utsatt tid för inloggning och teknikcheck.

Maila till ffsworkshop2020@gmail.com för att få länken till workshopen.

Svara gärna om du vill delta!

Program:

13.00 Välkommen!

13.05 ”Att främja delaktighet och lärande hos barn och

elever med synnedsättning” - En systematisk forskningsöversikt från SPSM.

Översikten bygger på resultaten från 78 internationella vetenskapliga studier. Vi presenterar en beskrivning av arbetet med översikten och ger en sammanfattning av några av översiktens resultat och slutsatser.

Föreläsare:

Karin Fröding, utredare, fil. dr, SPSM

Eva Andersson, utredare, fil. dr, SPSM

Kim de Verdier, leg. psykolog, fil. dr SPSM

14.00 Paus

14.10 Aktuellt från ICAP:

- Perceptionsträning
- Nybörjar tränings braille
- Nytt i OrCam

14.30 Avslut

Kalender

2023

22-26 maj

IMC18, Warszawa

<https://imc18poland.com/>

22-28 juli

**18th Deafblind International-
World Conference**, Ottawa

<https://www.deafblindnetwork-ontario.com/>

24-27 juli

**14th International Conferen-
ce on Low Vision Rehabilita-
tion**, Denver

<https://www.vision2023denver.com/>

3-4 aug

**17. International Conference
on Visual Perception and
Vision**, Montreal

<https://waset.org/visual-percep-tion-and-vision-conference-in-august-2023-in-montreal>

1 nov

**Läsglädje för alla - oavsett
förutsättningar**. MTM, Malmö

<https://www.mtm.se/om-oss/kalender/>

29 nov – 3 dec

Getting in touch with literacy
St. Pete Beach, Florida

<https://www.gettingintouch-withliteracy.org/>

Ett program som du själv kan komplettera finns på www.ffss.se/konferenser

Ett internationellt ögonhälsoprogram finns på <https://www.conferenceseries.com/eye-health.php>